

UDC: 65.05

LBC: 338.; 339.1

MJ № 264

 10.33864/2617-751X.2025.v8.i1.238-249

Application of Sustainable Development Principles to Project Management in Azerbaijan

Farid Baghirli*

Rashad Ablasanov**

Abstract. This article comprehensively explores the application of sustainable development principles to project management in Azerbaijan. The primary objective of the study is to propose strategic approaches and recommendations for sustainable project management in Azerbaijan based on an in-depth analysis of global experiences. Global practices, including initiatives aimed at addressing climate change and environmental issues, have been reviewed and compared with Azerbaijan's current situation. The research highlighted the steps taken by Azerbaijan toward sustainable development. In particular, the Smart Villages project implemented within the framework of the "Azerbaijan 2030" National Priorities and the assessment of renewable energy potential were emphasized as significant factors for ensuring sustainable development. Furthermore, existing ecological issues such as industrial waste and air pollution were analyzed, and general approaches to addressing these challenges were proposed. The article concludes with strategic approaches and recommendations aimed at achieving the country's sustainable development goals. These suggestions are focused on ensuring ecological and economic balance in Azerbaijan and implementing more efficient and sustainable project management practices.

Keywords: United Nations (UN) experiences, ecological villages, Masdar City, Azerbaijan 2030, smart villages project

* Master's Student, Azerbaijan Technical University; Baku, Azerbaijan (corresponding author)

E-mail: faridbagirli1071@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0008-1668-3439>

** Doctor of Philosophy in Economics,

Azerbaijan University of Architecture and Construction, head teacher of the Department of Business Economics and Management; Baku, Azerbaijan

E-mail: ablasanov.rashad@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0006-0331-7769>

To cite this article: Baghirli, F., & Ablasanov, R. [2025]. Application of Sustainable Development Principles to Project Management in Azerbaijan. *"Metafizika" journal*, 8(1), pp.238-249.

<https://doi.org/10.33864/2617-751X.2025.v8.i1.238-249>

Article history:

Received: 25.12.2024

Accepted: 03.03.2025

Copyright: © 2025 by AcademyGate Publishing. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the CC BY-NC 4.0. For details on this license, please visit

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>.

УДК: 65.05
ББК: 338.; 339.1
МЖ № 264

 10.33864/2617-751X.2025.v8.i1.238-249

Применение Принципов Устойчивого Развития к Управлению Проектами в Азербайджане

Фарид Багирлы*

Рашад Абласанов**

Абстракт. В этой статье всесторонне рассматривается вопрос применения принципов устойчивого развития к управлению проектами в Азербайджане. Основная цель статьи заключалась в предложении стратегических подходов и рекомендаций для устойчивого управления проектами в Азербайджане на основе глубокого анализа мирового опыта. Мировой опыт, включая инициативы по решению проблем изменения климата и охраны окружающей среды, был рассмотрен, и проведен сравнительный анализ этих практик с текущей ситуацией в Азербайджане. В ходе исследования были особо отмечены шаги, предпринятые нашей страной в направлении устойчивого развития. В частности, проект "Умные деревни" в рамках Национальных приоритетов "Азербайджан 2030" и оценка потенциала возобновляемых источников энергии были выделены как важные моменты для обеспечения устойчивого развития. Также были проанализированы существующие экологические проблемы, такие как промышленные отходы и загрязнение воздуха, с предложением общих подходов к их решению. В конце статьи представлены стратегические подходы и рекомендации, которые могут быть применены для достижения целей устойчивого развития страны. Эти рекомендации направлены на обеспечение экологического и экономического баланса в Азербайджане, а также на более эффективное и устойчивое выполнение управления проектами.

Ключевые слова: опыт Организации Объединенных Наций (ООН), экологические поселения, город Масдар, Азербайджан 2030, проект “Умные деревни”

* Магистрант, Азербайджанский Технический Университет; Баку, Азербайджан (ответственный автор)

E-mail: faridbagirli1071@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0008-1668-3439>

** Доктор философии по экономике, Азербайджанский Университет Архитектуры и Строительства, Старший преподаватель кафедры «Экономика предприятия и менеджмент»; Баку, Азербайджан

E-mail: ablasanov.rashad@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0006-0331-7769>

Цитировать статью: Багирлы, Ф., & Абласанов, Р. [2025]. Применение Принципов Устойчивого Развития к Управлению Проектами в Азербайджане. *Журнал «Metafizika»*, 8(1), с.238-249.

<https://doi.org/10.33864/2617-751X.2025.v8.i1.238-249>

История статьи:

Статья поступила в редакцию: 25.12.2024

Отправлена на доработку: 05.02.2024

Принята для печати: 03.03.2025

Copyright: © 2025 by AcademyGate Publishing. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the CC BY-NC 4.0. For details on this license, please visit

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>.

UOT: 65.05

KBT: 338.; 339.1

MJ № 264

 10.33864/2617-751X.2025.v8.i1.238-249

Dayanıqlı İnkişaf Prinsiplərinin Azərbaycanda Layihə İdarəetməsinə Tətbiqi Fərid Bağırılı*

Rəşad Əbləsənov**

Abstrakt. Bu məqalədə dayanıqlı inkişaf prinsiplərinin Azərbaycanda layihə idarəetməsinə tətbiqi məsələsi hərtərəfli şəkildə araşdırılmışdır. Məqalənin əsas məqsədi dünya təcrübələrinin dərin təhlili əsasında Azərbaycanda dayanıqlı layihə idarəetməsi üzrə strateji yanaşmalar və tövsiyələrin irəli sürülməsi olmuşdur. Dünya təcrübələri, o cümlədən iqlim dəyişikliyi və ətraf mühit problemlərinin həlli ilə bağlı həyata keçirilən təşəbbüslər nəzərdən keçirilmiş və bu təcrübələrin Azərbaycanın mövcud vəziyyəti ilə müqayisəli təhlili aparılmışdır. Araşdırmalar zamanı ölkəmizin dayanıqlı inkişaf istiqamətində atdığı addımlar xüsusi diqqətə alınmışdır. Belə ki, “Azərbaycan 2030” Milli Prioritetləri çərçivəsində həyata keçirilən Ağıllı Kəndlər layihəsi və bərpa olunan enerji potensialının qiymətləndirilməsi dayanıqlı inkişafın təmin olunması üçün əhəmiyyətli məqamlar kimi vurğulanmışdır. Həmçinin, sənaye tullantıları və hava çirkliliyi kimi mövcud ekoloji problemlər də təhlil edilərək onların həlli yollarına dair ümumi yanaşmalar irəli sürülmüşdür. Məqalənin sonunda, ölkənin dayanıqlı inkişaf məqsədlərinə nail ola bilməsi üçün tətbiq olunacaq strateji yanaşmalar və tövsiyələr təqdim edilmişdir. Bu tövsiyələr Azərbaycanda ekoloji və iqtisadi tarazlığın təmin edilməsinə, layihə idarəetməsinin daha səmərəli və davamlı şəkildə həyata keçirilməsinə yönəlmişdir.

Açar sözlər: Birləşmiş Millətlər Təşkilatı (BMT) təcrübələri, ekoloji qəsəbələr, Masdar şəhəri, Azərbaycan 2030, ağıllı kəndlər layihəsi

* Magistrant, Azərbaycan Texniki Universiteti; Bakı, Azərbaycan (məsul müəllif)

E-mail: faridbagirli1071@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0008-1668-3439>

** İqtisadiyyat üzrə fəlsəfə doktoru,

Azərbaycan Memarlıq və İnşaat Universiteti, Biznesin iqtisadiyyatı və menecmenti kafedrasının baş müəllimi; Bakı, Azərbaycan

E-mail: ablasanov.rashad@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0006-0331-7769>

Məqaləyə istinad: Bağırılı, F., & Əbləsənov, R. [2025] Dayanıqlı İnkişaf Prinsiplərinin Azərbaycanda Layihə İdarəetməsinə Tətbiqi. “Metafizika” jurnalı, 8(1), səh.238-249.

<https://doi.org/10.33864/2617-751X.2025.v8.i1.238-249>

Məqalənin tarixçəsi:

Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur: 25.12.2024

Təkrar işlənməyə göndərilmişdir: 05.02.2025

Çapa qəbul edilmişdir: 03.03.2025

Copyright: © 2025 by AcademyGate Publishing. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the CC BY-NC 4.0. For details on this license, please visit

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>.

1.Giriş

Dayanıqlı inkişaf konsepsiyası müasir dövrdə qlobal iqtisadi, sosial və ekoloji problemlərin həllində əsas istiqamətlərdən biri kimi qəbul edilir. Bu konsepsiyanın tətbiqi yalnız dövlət siyasətində deyil, həm də müxtəlif layihələrin idarəetməsində mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Layihə idarəetməsində dayanıqlı inkişaf prinsipləri ekoloji balansın qorunması, sosial rifahın artırılması və iqtisadi səmərəliliyin təmin edilməsi kimi məqsədləri hədəfləyir.

Məqalənin əsas məqsədi xarici təcrübələrin təhlili əsasında Azərbaycanda dayanıqlı inkişaf prinsiplərinin layihə idarəetməsinə tətbiqi imkanlarını araşdırmaq və bu istiqamətdə strateji yanaşmalar təklif etməkdir. Hindistan, Efiopiya və Banqladeşdə həyata keçirilən BMT layihələri, EPA və LEED sertifikatlaşdırma sistemləri, həmçinin Masdar Şəhəri nümunələri beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi baxımından xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Bu araşdırma həm mövcud vəziyyəti qiymətləndirərək Azərbaycanda layihə idarəetməsində rast gəlinən problemləri müəyyənləşdirməyi, həm də davamlı inkişaf strategiyalarının tətbiqi ilə bağlı tövsiyələr verməyi qarşısına məqsəd qoyur. Beləliklə, məqalə həm nəzəri, həm də praktiki əhəmiyyətə malikdir.

2.Beynəlxalq Təcrübədən Nümunələr:

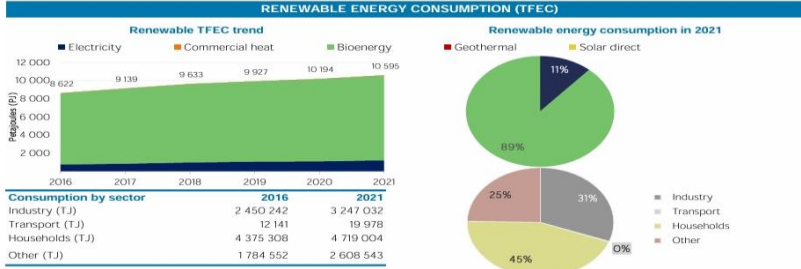
2.1.Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri

2015-ci ildə qəbul edilmiş Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri (Sustainable Development Goals), BMT-nin dayanıqlı inkişaf sahəsində əsas çərçivəsidir. Bu məqsədlər 17 əsas prioritet və 169 konkret hədəfi əhatə edir. Layihələrin əsas məqsədi yoxsulluğun azaldılması, aclığın ləğvi, təhsil imkanlarının artırılması, cinslərarası bərabərliyin təmin edilməsi, təmiz enerji və iqlim dəyişikliyi ilə mübarizə. Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri (SDG) çərçivəsində icra edilən layihələr, inkişaf etməkdə olan ölkələrdə icmaların sosial və iqtisadi inkişafını təşviq edir.

2.2.Hindistan təcrübəsi

UNDP (United Nations Development Programme), Hindistanda kənd yerlərində bərpa olunan enerji mənbələrinin tətbiqini dəstəkləyərək elektrik enerjisinin əlçatanlığını artırmış və həm ekoloji, həm də sosial-iqtisadi dayanıqlılığını təmin etmişdir. Hindistan, 2022-ci ilə qədər 100 GW günəş enerjisi hədəfinə çatmağı planlaşdıraraq, əlavə enerji istehsalı və ixrac potensialını artırmışdır. Bu, ölkənin iqtisadi inkişafını sürətləndirmişdir. 2020-ci ildən bəri Hindistana təxminən 10 milyard ABŞ dolları həcmində xarici sərmayə cəlb olunmuş, xüsusən də günəş enerjisi sahəsində böyük inkişaf baş vermişdir. Bu, 100.000-dən çox yeni iş yerinin yaranmasına və ixtisaslaşmış işçi qüvvəsinin formalaşmasına səbəb olmuşdur. Nəticə etibarilə Hindistanın Günəş Enerjisi Layihəsi (OSOWOG təşəbbüsü) və digər bərpa olunan enerji

layihələri, enerji istehsalını artıraraq idxal asılılığını azaldıb və iş imkanları yaradaraq ölkə iqtisadiyyatına müsbət təsir göstərmiş, inkişaf edən enerji sektorunun güclənməsinə kömək etmişdir. [1]

Şəkil 1

Şəkil 1-də verilən statistik göstəricilərə əsasən Hindistanın bərpa olunan enerji istehlakı, ölkənin enerji istehsalında və istifadəsində yaşıl mənbələrin artan rolunu əks etdirir. Şəkildən məlum olur ki, xüsusilə günəş və külək enerjisində tələbat artır. [2, s.2] Bu, Hindistanın enerji təhlükəsizliyini gücləndirərkən, ətraf mühitə təsiri azaltmağa da kömək edir. Bioenerji və hidroenerji sahələrində də müsbət dəyişikliklər müşahidə olunur. Ümumilikdə, bu artım, Hindistanın dünya miqyasında bərpa olunan enerji istifadəsinin liderlərindən biri olma yolunda irəliləyişini göstərir. Bu proses, həmçinin iqtisadi inkişaf və dayanıqlı mühit üçün vacibdir.

2.3.Efiopiya təcrübəsi

Efiopiyada BMT İnkişaf Proqramının səhrələşmə ilə mübarizə layihələri quraq və yarımsəhra bölgələrində kənd təsərrüfatının davamlı inkişafına yönəlib. Layihə çərçivəsində torpaq eroziyasının qarşısını almaq üçün agroforestriya metodları tətbiq edilir, suyun saxlanması təmin etmək üçün bitki örtüyü artırılır. Torpaqların bərpası məqsədilə ağac və yerli bitkilər əkilir. Suvarma sistemləri təkmilləşdirilərək damcı suvarma texnologiyaları və süni gölməçələr qurulmuşdur. Nəticədə məhsuldarlıq artırılmış, ətraf mühitin təbii balans qorunmuş və kənd əhalisinin su təminatı yaxşılaşdırılmışdır. Efiopiyada bir çox ailəvi təsərrüfat müasir kənd təsərrüfatı metodlarından istifadə etmir və ya onları tətbiq edə bilmir. Bu səbəbdən layihə çərçivəsində fermerlərə dayanıqlı əkinçilik metodları, suvarma sistemləri və qeyri-sabit hava şəraitinə uyğun əkinçilik təlimləri verilir. Layihə, suvarma texnologiyalarını, bərpa olunan enerji mənbələrini (günəş enerjisi) və məhsuldar toxumların istifadəsini təşviq edir. Bu yanaşma torpağın məhsuldarlığını artırmaqla yanaşı, su ehtiyatlarının səmərəli istifadəsini təmin edir. Sosial və iqtisadi dayanıqlılıq qarşıya qoyulan hədəflərdən digəri kənd təsərrüfatı istehsalını artırmaqla yanaşı, yerli əhalinin iqtisadi vəziyyətini yaxşılaşdırmağ, onların həyat keyfiyyətini yüksəltməkdir. Efiopiyanın kənd

əhalisinin əksəriyyəti subsistensiya yəni dolanışq kənd təsərrüfatı ilə məşğul olduqlarından layihənin sosial təsiri kənd əhalisinin daha yaxşı gəlir əldə etməsinə və yaşayış şəraitinin yaxşılaşmasına səbəb olmuşdur. [3]

Son beş ildə BMT-nin İnkişaf Proqramı (UNDP) Efiopiyada milli prioritetləri dəstəkləmək üçün öz resursları və tərəfdaşları vasitəsilə 100 milyon ABŞ dollarından çox investisiya cəlb etmişdir. UNDP-nin 170-dən çox ölkədəki mövcudluğu sayəsində Efiopiya ən yaxşı təcrübələrdən yararlanır və cənub-cənub əməkdaşlığını gücləndirir. Bu təşkilat Efiopiyanın 2030-cu ilə qədər emissiyaları 64% azaltmaq və dayanıqlı inkişafını təmin etmək məqsədini əhatə edən İqlimə Dayanıqlı Yaşıl İqtisadiyyat strategiyasının (CRGE) hazırlanması və həyata keçirilməsində dəstək olmuşdur. [4]

2.4. Banqladeş təcrübəsi

Banqladeşdə UNDP tərəfindən maliyyələşdirilən “Community-Based Adaptation to Climate Change” proqramı əsasında tədbirlər sistemi həyata keçirilmişdir.

- ✓ Quraqlığa davamlı düyü və digər məhsulların tətbiqi sayəsində kənd təsərrüfatı məhsuldarlığı artmışdır.
- ✓ Sel bölgələrində suya davamlı bitkilərin yetişdirilməsi ilə qida çatışmazlığı azalmışdır.
- ✓ Suvarma sistemlərinin modernləşdirilməsi, əkin sahələrində daha səmərəli su istifadəsini təmin etmişdir.
- ✓ Yağış suyunun yığılması və saxlanması sistemi kəndlərdə su qıtlığına qarşı effektiv həll olmuşdur.
- ✓ Yerli icmalar təbii fəlakətlərə qarşı hazırlıqlı hala gətirilmişdir.
- ✓ Kənd təsərrüfatında texnoloji yeniliklərin tətbiqi sayəsində gəlir səviyyəsi artmışdır.
- ✓ Layihə icma əsaslı yanaşmalar vasitəsilə Banqladeşdə iqlim dəyişikliyinə təsirlərini azaltmış və kənd təsərrüfatının dayanıqlığını artırmışdır.

2.5. ABŞ-nin təcrübələri

EPA (Environmental Protection Agency) ABŞ-ın ətraf mühitini qorumaq üçün fəaliyyət göstərən bir federal agentlikdir. 1970-ci ildə qurulmuşdur və əsas məqsədi hava, su və torpaq keyfiyyətinin qorunması, eləcə də ətraf mühitin davamlı idarə olunmasına nail olmaqdır. EPA müxtəlif proqramlarla təmiz enerji və karbon emissiyalarının azaldılması istiqamətində fəaliyyət göstərir. O, karbon emissiyalarının azaldılması üçün müxtəlif tənzimləmələr və təşviqlər həyata keçirir. Məsələn, Clean Power Plan (CPP) layihəsi ilə ABŞ-ın elektrik enerjisi istehsalında karbon emissiyalarını azaltmağa yönəlmiş addımlar atılıb. Agentlik təmiz enerji mənbələrinə keçidin təşviq edilməsi və bərpa olunan enerjinin inkişafını dəstəkləyir. [5, s.1-4] EPA-nın Renewable Energy proqramı təmiz enerji layihələrini dəstəkləyir və bununla yanaşı enerji

istehsalında səmərəliliyi artırmağa çalışır. Eyni zamanda su ehtiyatlarının idarə olunması proqramları, suyun qorunması və təmiz suya çıxışın təmin edilməsi istiqamətində fəaliyyət göstərir. [6]

LEED (Leadership in Energy and Environmental Design) ABŞ-ın Sertifikatlaşdırma Sistemidir. 1998-ci ildə U.S. Green Building Council (USGBC) tərəfindən yaradılmışdır. O, binaların enerji səmərəliliyi və ekoloji davamlılıq standartlarını müəyyən edir. Bu sistem dünya miqyasında ekoloji baxımdan dayanıqlı binaların tikintisini təşviq edir. İlk LEED sertifikatı 2000-ci ildə təqdim edilib və o vaxtdan bəri müxtəlif inkişaf mərhələlərindən keçib, hər yeni versiyası tikinti sənayesindəki yeni texnologiyalar və ən yaxşı təcrübələri əks etdirir. Sistemin məqsədləri enerji və suyun səmərəli istifadəsi, tikinti materiallarının ekoloji təsirinin azaldılması və tikintidə karbon izinin minimuma endirilməsindən ibarətdir. [7]

2.6. Eko qəsəbələr

Avropada bir çox şəhərdə həyata keçirilən ekoloji qəsəbə (Eco-villages) layihəsi müasir urbanizasiya və kənd inkişafı modelini yaradır. Eko qəsəbələrin yaradılmasında, maliyyə dəstəyini BMT, Avropa İttifaqı, Dünya Bankı, Dünya Ekonomik Forumu və s. təşkilatlar verir. Bunlarla yanaşı əsasən yerli hökumətlər və müstəqil investorlar da layihəyə maliyyə dəstəyi göstərirlər. [8, s.100-150] Qəsəbələrin əsas prinsipləri:

- günəş və külək kimi bərpa olunan enerji resurslarından yararlanmaq;
- tullantıların təkrar emalı, yağış suyunun yığılması sonra isə istifadəsi;
- şəhər daxilində təbii mühitin artırılması;
- təbii materiallardan istifadə olunaraq, ekoloji və enerjiyə qənaət edən binaların inşası.

2.7. Masdar şəhəri

Uğurlu eko qəsəbə layihələrindən biri də BƏƏ-nin paytaxtı Əbu-Dabidə yerləşən, innovativ şəhər kimi adlandırılan Masdar Şəhəridir. 2006-cı ildə “Masdar” şirkəti tərəfindən əsası qoyulan bu şəhər, bərpa olunan enerji mənbələrindən tam istifadə edərək karbon emissiyasını minimuma endirməyi hədəfləyir. O gələcəyin ekoloji şəhər modellərindən biri kimi təqdim olunur. Layihə dövlət dəstəyi ilə yanaşı, beynəlxalq investorlar tərəfindən maliyyələşdirilir. Bu şəhər modeli bəzi xüsusiyyətlərinə görə digərlərindən fərqlənir:

- Enerji cəhətdən əsasən günəş enerjisi olmaqla, bərpa olunan enerji mənbələrindən istifadə olunur eyni zamanda günəş panelləri və digər texnologiyalar vasitəsilə enerji tələbatı qarşılır.
- Ənənəvi avtomobillərin istifadəsinin məhdudlaşdırılması ilə yanaşı avtomobil yollarının sayı da azaldılmışdır. Elektriklə işləyən nəqliyyat vasitələrinin istifadəsinə prioritet üstünlük verilmişdir. Bu adımlar

atmosferə buraxılan karbon dioksid (CO₂) miqdarını azaldaraq qlobal iqlim dəyişikliyi ilə mübarizədə böyük əhəmiyyət daşıyır.

- Binalar, ənənəvi ərəb memarlığından ilhamlanaraq, enerji səmərəliliyini artırmaq üçün xüsusi dizayn edilib. Təbii havalandırma və işıqlandırma sistemləri ilə enerji istehlakı minimuma endirilir.
- Tullantıların təkrar emalı və suyun yenidən istifadəsi kimi davamlılıq tədbirlərini tətbiq edir.
- Ağıllı enerji idarəetmə sistemləri tətbiq edilmiş, bu da enerji sərfiyyatını minimum səviyyəyə endirmişdir.

2.8. Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər

Azərbaycan hökuməti Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərini (DİM) həyata keçirmək üçün müxtəlif tədbirlər həyata keçirir. BMT-nin DİM-lərinə uyğun olaraq, iqtisadi, sosial və ekoloji sferalarda balanslaşdırılmış inkişaf təmin etmək əsas məqsədlərdəndir. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2021-ci il 2 fevral tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlərinə əsasən növbəti on il ərzində 5 Milli Prioritet həyata keçirilməlidir.

- ✓ Həm daxili həm də xarici təsirlər qarşısında dayanıqlı, rəqabətqabiliyyətli iqtisadiyyatın yaradılması;
- ✓ Paytaxtla yanaşı digər regionların inkişaf etdirilməsi, əhalinin sosial rifahının yüksəldilməsi ilə yanaşı sosial təminatın hər bir vətəndaş üçün əlçatan olması;
- ✓ Müasir elm ilə ayaqlaşan təhsil, cəmiyyətin innovativ olması, yüksək səhiyyə və uzunömürlü cəmiyyət;
- ✓ İşğaldan azad olunmuş bölgələrdə əhalinin əbədi məskunlaşdırılması və həmin bölgələrin dayanıqlı inkişafı ilə ölkənin aparıcı iqtisadi və sosial mərkəzlərindən birinə çevrilməlidir;

Dövlət bərpa olunan enerji mənbələri, xüsusilə külək və günəş enerjisinin inkişafı üzrə layihələrə önəm verərək Masdar və ACWA Power kimi beynəlxalq şirkətlərlə əməkdaşlıq edir. Masdar şirkəti Azərbaycanda da bərpa olunan enerji layihələrini həyata keçirir. 2021-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Hökuməti ilə “Masdar Azərbaycan Enerji” MMC arasında 230 MVt gücündə günəş elektrik stansiyasının tikintisi məqsədilə müqavilə imzalanmışdır. [9]

2023-cü ilin oktyabr ayında Azərbaycan Hökuməti ilə Masdar şirkəti arasında Neftçala rayonunun Bankə qəsəbəsində, Biləsuvar rayonunda və Abşeron-Qaradağ rayonunda günəş və külək elektrik stansiyaları layihələri üzrə investisiya müqavilələri imzalanması da məhz bundan xəbər verir. Özəl sektor isə ekoloji cəhətdən təmiz texnologiyaların və yaşıl biznes modellərinin tətbiq edilməsi ilə bağlı tədbirlər həyata keçirir. [10]

2.9. Ağıllı Kəndlər layihəsi

Füzuli şəhərində tətbiq edilən Ağıllı Kəndlər layihəsi, Azərbaycanın işğaldan azad olunan ərazilərində dayanıqlı inkişafı təşviq etmək məqsədini güdür. Bu layihə, ekoloji təmiz və müasir texnologiyalarla təmin edilmiş yaşayış mühitlərinin yaradılmasına yönəlmişdir. Layihənin əsas hədəfləri:

- kənd təsərrüfatı, sosial infrastruktur və şəhərsalma sahələrində yüksək texnologiyaların tətbiqi ilə dayanıqlı inkişafın təmin edilməsi;
- əhalinin həyat keyfiyyətinin artırılması;
- təbii resurslardan səmərəli istifadə edilməsini təmin etmək;

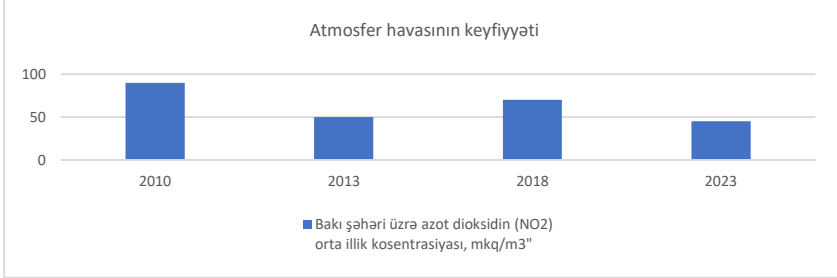
Bu layihə, təbiətə uyğun enerji təchizatı və müasir suvarma sistemlərinin istifadəsini təşviq edir. Şəhər və kəndlərdə sosial infrastrukturun təkmilləşdirilməsi, təhsil, səhiyyə və digər xidmətlərə əlçatanlığın artırılması da layihənin əsas komponentlərindəndir. Ağıllı Kəndlər layihəsi, əhalinin yerli potensialını gücləndirərək iqtisadi dayanıqlılığını təşviq edir. Eyni zamanda, bu layihə ətraf mühitin qorunmasını və ekoloji cəhətdən təmiz texnologiyaların tətbiqini də nəzərdə tutur. Füzuli şəhərində həyata keçirilən bu təşəbbüs, Azərbaycanın digər azad edilmiş ərazilərində dayanıqlı inkişaf modelinin genişlənməsinə zəmin yaradır. Ağıllı Kəndlər layihəsi, Azərbaycan üçün müasir və ekoloji cəhətdən uyğun şəhərsalma yanaşmalarının tətbiqi sahəsində önəmli bir addımdır. [11]

Azərbaycanın bərpa olunan enerji potensialı və beynəlxalq tərəfdaşlarla əməkdaşlığı dayanıqlı inkişaf üçün böyük perspektivlər yaradır. İnnovativ texnologiyaların tətbiqi və hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi gələcəkdə daha səmərəli nəticələr əldə etməyə imkan verə bilər.

Azərbaycanda bu inkişafın qarşısını alan əsas problemlərə təbii resursların səmərəsiz istifadəsi, qeyri-neft sektorunun inkişafının ləngiməsi, ətraf mühitin çirklənməsi və resursların qeyri-səmərəli istifadəsini nümunə göstərmək olar. Bu problem həm iqtisadi inkişaf tempinə, həm də ekoloji balansın qorunmasına mənfi təsir göstərir.

Əsas problemlərdən biri su ehtiyatlarının səmərəsiz şəkildə istifadə edilməsidir. Ölkə üzrə əkin sahələrinin suvarılması üçün götürülən suyun 50%-i, içməli suyun isə 37%-i istehlakçıya çatmadan itirilir. Suvarma kanallarının 75%-i torpaq məcralıdır, bu da böyük itkilərə səbəb olur. Müasir suvarma texnologiyalarının yalnız 5%-i tətbiq edilir. İçməli su infrastrukturu köhnədir və fiziki itkilər yaranır. Suyun dövlət uçotunun zəif olması və nəzarətdənkənar istifadələr kommertiya itkilərini artırır. Su itkiləri ölkədə formalaşan illik yerüstü su ehtiyatlarına (4,6 milyard kubmetr) bərabərdir. Bu, su ehtiyatlarının effektiv idarə edilmədiyini göstərir. [12, s.7]

Dövlət Statistika Komitəsinin (DSK) məlumatlarına görə, sənaye tullantıları ilə çirklənmə ətraf mühitlə bağlı əsas problemlərdən biridir. Xüsusilə, Bakı şəhərində havanın çirklənmə səviyyəsi təhlükəsizlik həddini aşmaqdadır.

Şəkil 2

Dünya Səhiyyə Təşkilatının təlimatına əsasən, NO₂-nin illik orta konsentrasiyası 10 µg/m³-dən çox olmamalıdır. Şəkil 2, DSK-nın statistik göstəriciləri əsasında tərtib olunmuşdur və paytaxt Bakının müxtəlif illər üzrə atmosfer havasının keyfiyyətini göstərir. [13] Bakı şəhərində NO₂ konsentrasiyasının 2018-ci ildə 70 µg/m³-dən 2023-cü ildə 45 µg/m³-ə düşməsi müsbət bir tendensiyanı göstərir. Bu müsbət tendensiya, hökumətin nəqliyyat və sənaye sektorunda modernizasiyalar etməsi, alternativ enerji layihələri və yaşıllıq sahələrinin artırılması ilə bağlı dövlət proqramlarının qəbul edilməsi nəticəsində əldə olunmuşdur. Lakin, 45 µg/m³ göstəricisi hələ də normadan xeyli yüksəkdir və bu, ətraf mühitin sağlamlaşdırılması üçün əlavə tədbirlərin görülməsinin vacibliyini göstərir. Son 5 il ərzində 35 µg/m³-lik azalma mühüm bir irəliləyişdir. Əgər bu temp davam edərsə, gələcəkdə daha müsbət nəticələrin əldə edilməsi mümkün ola bilər. Bunun üçün bərpa olunan enerji mənbələrinə keçidin davam etdirilməsi, ictimai nəqliyyatın təkmilləşdirilməsi və yaşıl zonaların genişləndirilməsi kimi tədbirlər əsas prioritetlərdən hesab olunur.

3.Nəticə

Məqalədə araşdırılmış dayanıqlı inkişaf prinsiplərinin layihə idarəetməsində tətbiqi Azərbaycanda əhəmiyyətli inkişaf potensialı təklif edir. Dünya təcrübəsi göstərir ki, dayanıqlı layihə idarəetməsi yalnız ekoloji məqsədləri deyil, həm də iqtisadi və sosial inkişafı nəzərə alaraq uzunmüddətli faydalar təmin edir. Azərbaycanın layihə idarəetmə sahəsində qarşılaşdığı çətinliklər, dayanıqlı inkişaf prinsiplərinin tətbiqi ilə daha effektiv şəkildə aradan qaldırıla bilər.

Azərbaycanda dayanıqlı inkişafın layihə idarəetməsində tətbiqi, həm dünya təcrübəsindən alınan dərsləri, həm də yerli xüsusiyyətləri nəzərə alaraq inkişaf edə bilər. Bu yanaşmalar, dövlət və özəl sektor tərəfindən həyata keçirilən layihələrdə dayanıqlı inkişafı əsas hədəf olaraq qəbul etməyi tələb edir.

Son olaraq, dayanıqlı inkişaf məqsədlərinə nail olmaq üçün Azərbaycanın layihə idarəetmə sahəsində struktur islahatları, yeni yanaşmalar və dünya təcrübəsindən istifadə edilməsi önəmlidir. Bu strategiyalar yalnız mövcud problemlərin həllinə deyil, həm də yeni inkişaf yollarının açılmasına şərait yaradacaqdır.

ƏDƏBİYYAT

1. IRENA - International Renewable Energy Agency. (n.d.). Retrieved from <https://www.irena.org/>
2. Beynəlxalq Bərpa Olunan Enerji Agentliyi (IRENA). (2023). *India: Renewable energy consumption (TFEC)*. IRENA, 4 p.
3. United Nations Development Programme (UNDP). (n.d.). Retrieved from <https://www.undp.org/ethiopia>
4. United Nations Development Programme (UNDP). (n.d.). *About us*. Retrieved from <https://www.undp.org/ethiopia/about-us>
5. ABŞ Ətraf Mühitin Mühafizəsi Agentliyi (EPA). (2015). *Clean Power Plan: Carbon pollution standards for power plants*. EPA, ABŞ, 9 p. Retrieved from <https://nepis.epa.gov/Exe/ZyPDF.cgi/P1018KDF.PDF?Dockkey=P1018KDF.PDF>
6. U.S. Environmental Protection Agency (EPA). (n.d.). *Water pollution*. Retrieved from <https://www.epa.gov/water-pollution>
7. U.S. Green Building Council (USGBC). (n.d.). Retrieved from <https://www.usgbc.org/>
8. Wahl, D. C. (2022). *Designing regenerative cultures*. Falmouth, Triarchy Press, 320 p.
9. Azərbaycan Respublikasının Hökuməti, “Masdar Azərbaycan Enerji” Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyəti və “AccessBank” Qapalı Səhmdar Cəmiyyəti. (n.d.). *İnvestisiya müqaviləsinə dair birbaşa razılaşma*. Retrieved from <https://president.az/az/articles/view/57760>
10. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin rəsmi veb-saytı. (2023). “*Masdar*” ilə günəş elektrik stansiyasının tikintisi üzrə müqavilə imzalanıb. Retrieved from <https://president.az/az/articles/view/61985>
11. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı. (2021). “*Ağıllı şəhər*” (Smart City) və “*Ağıllı kənd*” (Smart Village) konsepsiyasının hazırlanması haqqında.
12. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı. (2024). “*Su ehtiyatlarından səmərəli istifadəyə dair Milli Strategiya*”nın təsdiq edilməsi haqqında. Bakı, 33 p.

13. Dövlət Statistika Komitəsi. (2024). *Ətraf mühit üzrə statistik məlumatlar (Cədvəl 010_9)*. Bakı. Retrieved from <https://www.stat.gov.az/source/environment/>

REFERENCES

1. IRENA - International Renewable Energy Agency. (n.d.). Retrieved from <https://www.irena.org/> (In English)
2. International Renewable Energy Agency (IRENA). (2023). *India: Renewable energy consumption (TFEC)*. IRENA, 4 p. (In English)
3. United Nations Development Programme (UNDP). (n.d.). Retrieved from <https://www.undp.org/ethiopia> (In English)
4. United Nations Development Programme (UNDP). (n.d.). *About us*. Retrieved from <https://www.undp.org/ethiopia/about-us> (In English)
5. U.S. Environmental Protection Agency (EPA). (2015). *Clean Power Plan: Carbon pollution standards for power plants*. EPA, U.S., 9 p. Retrieved from <https://nepis.epa.gov/Exe/ZyPDF.cgi/P1018KDF.PDF?Dockey=P1018KDF.PDF> (In English)
6. U.S. Environmental Protection Agency (EPA). (n.d.). *Water pollution*. Retrieved from <https://www.epa.gov/water-pollution> (In English)
7. U.S. Green Building Council (USGBC). (n.d.). Retrieved from <https://www.usgbc.org/> (In English)
8. Wahl, D. C. (2022). *Designing regenerative cultures*. Falmouth, Triarchy Press, 320 p. (In English)
9. Government of the Republic of Azerbaijan, "Masdar Azerbaijan Energy" Limited Liability Company, and "AccessBank" Closed Joint Stock Company. (n.d.). *Direct agreement on the investment contract*. Retrieved from <https://president.az/az/articles/view/57760> (In Azerbaijani)
10. Official website of the President of the Republic of Azerbaijan. (2023). *An agreement was signed with "Masdar" on the construction of a solar power plant*. Retrieved from <https://president.az/az/articles/view/61985> (In Azerbaijani)
11. Decree of the President of the Republic of Azerbaijan. (2021). *On the preparation of the "Smart City" and "Smart Village" concepts*. (In Azerbaijani)
12. Decree of the President of the Republic of Azerbaijan. (2024). *On the approval of the "National Strategy on the Efficient Use of Water Resources."* Baku, 33 p. (In Azerbaijani)
13. State Statistics Committee. (2024). *Statistical data on the environment (Table 010_9)*. Baku. Retrieved from <https://www.stat.gov.az/source/environment/> (In Azerbaijani)